

بِسْمِ تَعَالَى

طرح ملی نشاط اجتماعی در دوران پسا کرونا

(مصوبه جلسه ۷۷۴ مورخ ۱۴۰۱/۳/۲۳ شورای فرهنگ عمومی کشور)

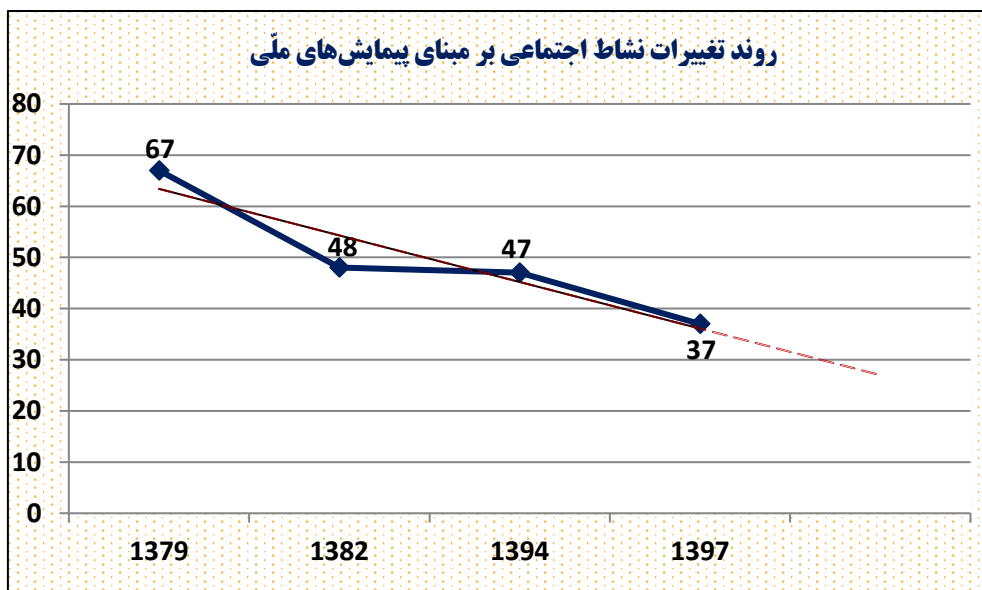
مقدمه

همه گیری کرونا، جامعه جهانی را با مسائل گسترده و گوناگونی مواجه کرد که جامعه ایرانی نیز از این پیامدها مستثی نبوده است. علاوه بر تأثیرات سوئی که گسترش ویروس کرونا در حوزه بهداشت و سلامت به جای گذاشت؛ دارای ابعاد مهم اقتصادی، اجتماعی، روانی و حتی سیاسی-امنیتی بوده است. حالا پس از دو سال با تحقق واکسیناسیون عمومی و ارائه خدمات گسترده بهداشتی و درمانی، می توان اذعان داشت که ابعاد مخاطره آمیز این ویروس، نسبتاً کنترل شده است. در این برهه یکی از مهم ترین مسائلی که اکثر دولت ها در سطح بین الملل در حال برنامه ریزی برای آن هستند، مسئله ترمیم اجتماعی در دوران پسا کرونا است؛ در ایران نیز تدوین برنامه ای همه جانبه برای احیای نشاط اجتماعی با توجه به فرصت ها و اقتضائات خاص فرهنگ ایرانی-اسلامی ضروری به نظر می رسد. نکته حائز اهمیت آن که شیوع کرونا نوعی فرسایش روانی ایجاد کرده که ضمن ترکیب با فرسایش اجتماعی، می تواند منجر به کاهش گسترده نشاط اجتماعی شود. این مسئله از آن جهت اهمیت می یابد که جامعه ایرانی در سال های اخیر خود با چالش سرمایه اجتماعی و کاهش امید و نشاط اجتماعی مواجه بوده است و شیوع کرونا این فرایند را تسریع و به شکلی معناداری افزایش داده است.

مرور وضعیت سنجی های موجود

بر اساس آمار اعلامی معاون بهزیستی، اختلافات حاد خانوادگی در دوران کرونا ۲۵ درصد افزایش یافته است؛ بنابر گزارش دیگری که دفتر طرح های ملی پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات منتشر کرده است، ۳۵ درصد مردم بیشتر از قبل در عرصه های مختلف زندگی احساس ناامنی می کنند و حدود ۲۸ درصد از مردم در دوران شیوع کرونا، بیشتر از قبل نسبت به آینده ناامید شده اند. بر اساس گزارشی که مرکز رصد فرهنگی منتشر کرده است، طی پژوهشی که در سال ۱۳۹۷ انجام شده، بیش از ۶۸ درصد مردم با این گزاره که «امروز زندگی هر ایرانی خیلی بدتر از آن چیزی است که باید باشد.» موافق بوده اند؛ پیش بینی می شود که در سه سال اخیر

نیز این سنجه شدت یافته و افزایش پیدا کرده است. اعتماد عمومی به سازمان‌ها و نهادهای رسمی از ۴۷ درصد در سال ۱۳۸۶، به ۲۶ درصد در سال ۱۳۹۷ رسیده است. همچنین در سایر سنجه‌ها - نظیر فعالیت داوطلبانه اجتماعی، اعتماد به موفقیت نظام در حل مسائل و ... - نیز در سال‌های اخیر با کاهش معنادار مواجهیم. مهم‌تر از همه موارد ذکر شده، سیر تغییرات نشاط اجتماعی در طی سال‌های اخیر است که در نمودار زیر قابل مشاهده می‌باشد:

همچنین مطالعات و پژوهش‌های اجتماعی نشان می‌دهد جامعه ایرانی در سال‌های اخیر با مسائل مهمی در حوزه نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی مواجه شده است؛ به عنوان مثال در موج سوم سنجش ارزش‌ها و نگرش‌های جامعه ایرانی (۱۳۹۴)، به کاهش اعتماد عمومی و کاهش سرمایه اجتماعی اشاره شده که این روند در طی سال‌های اخیر نیز پررنگ‌تر شده است. لازم به ذکر است سرمایه اجتماعی به عنوان ریشه بسیاری از امور در ساحت اجتماعی لحاظ شده و زوال آن می‌تواند منجر به ایجاد شکاف، سردرگمی، فرسایش، بی‌تفاوتی و در نهایت فروپاشی اجتماعی شود؛ بنابراین می‌توان مهم‌ترین مسئله حال حاضر جامعه ایرانی را کاهش سرمایه اجتماعی دانست که نشاط اجتماعی یکی از مهم‌ترین عوامل موثر و هم‌بسته با آن است. از طرفی یکی از مهم‌ترین پیامدهای مثبت طرح‌های پیشنهادی در حوزه نشاط اجتماعی، پویایی اقتصاد نشاط و فرهنگ، ارتقای زمینه‌های کارآفرینی، افزایش تولیدات فرهنگی و فعال کردن ظرفیت‌های اقتصادی نواحی و بوم‌های مختلف است.

قابل ذکر است بنابر گزارش‌هایی که توسط مرکز افکارسنجی ایسپا و مجموعه‌های پژوهشی معتبر دیگر در بهار ۱۴۰۱ ه.ش انجام شده، در مدت فعالیت دولت سیزدهم این شاخص‌ها به تدریج بهبود پیدا کرده‌اند؛ به عنوان مثال در «پیمایش ملی شادکامی مردم ایران» گزارش شده که حدوداً ۴۸ درصد از مردم به میزان زیاد و ۳۲ درصد به میزان متوسط با این گزاره که «در مجموع از زندگی راضی هستم» موافق بوده‌اند و یا نزدیک به ۹۱ درصد با گزاره «از خوشحالی دیگران شاد می‌شوم» به میزان زیادی اظهار موافقت کرده‌اند. در این راستا پیش‌بینی می‌شود با اجرایی‌سازی طرح‌های پیشنهادی در حوزه نشاط اجتماعی، این شاخص‌ها به میزان قابل توجهی افزایش نیز پیدا کنند.

مرور اجمالی ادبیات طرح

از جمله مهم‌ترین مؤلفه‌های درونی و عاطفی کیفیت زندگی انسان معاصر که نمودی اجتماعی نیز می‌یابد، پدیده شادی یا نشاط است. شادی از جمله هیجانات اولیه و خوشایندی است که باعث انبساط خاطر و آرامش ذهنی فرد می‌گردد و از سلامت عاطفی او حکایت می‌کند. شادی، به عنوان یکی از ملزومات روح و جسم انسان، از جمله ضروریات و نیازهای طبیعی بشر است و همواره مورد توجه و مطالعه جامعه‌شناسان، اقتصاددانان، روان‌شناسان و متخصصان تعلیم و تربیت و به تازگی حوزه علوم اجتماعی قرار گرفته است. امروزه اکثر کشورها درصدد ایجاد یک جامعه سالم و بانشاط هستند چراکه احساس شادی و برخورداری از نشاط فردی و اجتماعی، انسان‌ها را برای زندگی بهتر و بازدهی بیشتر آماده ساخته و پیوندهای فرد را با محیط گسترده‌تر می‌کند. از سال ۲۰۰۰ میلادی به بعد، در نگاه سازمان ملل، برای تعیین سطح توسعه‌یافتگی کشورها متغیرهای شادی، امید به آینده، خشنودی و رضایتمندی افراد نیز به‌عنوان یک متغیر کلیدی وارد محاسبات شده‌اند. به این صورت که اگر مردم یک جامعه احساس شادی، خشنودی و رضایتمندی نکنند، نمی‌توان آن را جامعه توسعه‌یافته قلمداد کرد که این نشانه اهمیت شادی است در واقع، رضایت و شادی مردم نشان می‌دهد که آن کشور توانسته است رفاه و آرامش موردنیاز را برای اعضای خود فراهم کند. همچنین ارزیابی آمارهای جهانی درباره وضعیت شادی در سال ۲۰۲۰ نشان می‌دهد که ۱۴ درصد از مردم جهان در سطح «بالا» و ۵۰ درصد «تاحدودی» شاد هستند؛ ۳۰ درصد احساس شادی «پایین» دارند و ۶ درصد نیز اصلاً شاد نیستند.

در دنیای معاصر، سیاست‌گذاران عرصه‌های مختلف فعالیت‌های انسانی، از مراکز علمی و دانش‌پژوهی تا مؤسسات خدماتی، با شیوه‌های متفاوت می‌کوشند تا شادی را در نهاد آدمیان ایجاد کنند و بدین طریق، هم بر تولیدات علمی خود بیفزایند و هم بر فرآورده‌های صنعتی و خدماتی؛ و مهم‌تر از همه، زندگی امن و آرام و به‌دوراز عصبیت و پرخاش و مردمی شاد و امیدوار را مهیا کنند. به واسطه اهمیت موضوع و تأثیر این مسئله در موفقیت برنامه‌های کلان توسعه پایدار، بند «ب» ماده ۹۷ برنامه چهارم توسعه

اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به صراحت دولت را مکلف کرده است تا به منظور پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی نسبت به تهیه طرح جامعی برای بسط و گسترش روحیه نشاط، شادابی، امیدواری، اعتماد اجتماعی، تعمیق ارزش‌های دینی و هنجارهای اجتماعی اقدام کند.

در دیدگاه اسلامی حصول نشاط و شادمانی منحصر به تمایلات نفسانی نیست، بلکه انسان از شادمانی و سرور عقلانی، روحی و معنوی نیز بهره‌مند است. درباره اهمیت نشاط و سرور و جایگاه آن در تعالیم دینی اسلام می‌توان اشاره داشت که مفهوم شادی ۲۵ بار با الفاظ مختلف (فرح و سرور) در قرآن کریم آمده و یکی از اصول کتاب‌های روایی به باب «ادخال السرور» اختصاص داده شده است. «فرح» با ترکیب‌های مختلف ۲۲ بار و «سرور» ۳ بار در قرآن بیان شده است. دین اسلام بهره‌گیری از لذت‌های زندگی و رضایت‌مندی از آن را همواره به انسان تاکید می‌کند، تا جایی که حتی تبسم به چهره دیگران را دارای پاداش و ثواب می‌شمارد. همچنین باید دانست که برخی شادی‌های سطحی و ظاهری که ناشی از رفتارهای غیرمنطقی و غیراخلاقی است، مورد پذیرش اسلام نمی‌باشد. در قرآن کریم فرح و شادی در جلوه‌ای ستایش شده: «يَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ. بَنَصْرٍ اللَّهِ» (روم، ۴ و ۵) که این شادی به نصر و عنایت پروردگار است و گاهی نیز تقبیح و ناپسند برشمرده شده است: «فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ» (توبه، ۸۱). این شادی به خاطر مسئله‌ای منفی و سرپیچی از فرمان رسول اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) است. به این نکته نیز باید توجه داشت که این اصلی منطقی و پذیرفته شده در تمام نظام‌های متمدن است که نباید به بهانه شاد بودن هر رفتار غیر مجازی را مرتکب شد، با این تفاوت که شاید محدوده رفتارهای مجاز و غیر مجاز دارای برخی تفاوت‌ها باشد.

چارچوب‌های راهبردی

براساس مسئله‌شناسی که در بخش قبلی ارائه شد، چارچوب راهبردی طرح‌های پیشنهادی عبارتست از:

- **قرن جدید و نشاط درون‌زا؛** تأکید بر ظرفیت مفهومی شروع قرن جدید با روی کار آمدن دولت و ساختاری که رویکرد آن برای نشاط آفرینی، نگاه به ظرفیت‌های داخلی است و نه وقایع تحمیلی بالا به پایین یا بیرون به درون.
- **خانواده محوری؛** تأکید بر این که کلیه برنامه‌های با هدف نشاط آفرینی، باید خانواده را در اولویت مخاطب شناسی خود قرار دهند.
- **ترمیم حضور و مشارکت اجتماعی؛** با توجه به لطمه جدی کرونا به حضور مردم در عرصه‌های بیرون از خانه - که این آسیب خصوصاً در شهرهای بزرگ قابل مشاهده است -، رویکرد اصلی طرح‌های پیشنهادی سعی در ترمیم حضور و ظهور مردم در فضای بیرونی و واقعی دارد، بنابراین در طراحی برنامه‌ها، فضای مجازی کمتر محور قرار گرفته است.

• **تمرکز بر امیدآفرینی و ترمیم سرمایه اجتماعی؛** با توجه به کاهش سرمایه اجتماعی و به وجود آمدن نوعی فرسایش اجتماعی ناشی از مشکلات اقتصادی (نظیر تورم، فقر، بیکاری، و ...)، طرح های پیشنهادی، امیدآفرینی ملی و احیای سرمایه اجتماعی و اعتماد ملی را مطمح نظر دارند.

• **پرهیز از شادی های حبابی؛** تأکید بر فرایندهای بلندمدت و عمیقی که نوعی سرور مستدام و درونی به وجود می آورند در برابر رویدادهای مقطعی که شادی های حبابی و در لحظه ایجاد می کنند.

• **عدم پیوند نشاط و امید ملی با مسائل فراملی؛** با توجه به مسائل اخیر در حوزه سیاست خارجه و احتمال وصول به توافقات هسته ای با کشورهای مورد مذاکره، در طراحی برنامه های شادی آفرین تلاش شده تا پیوندی میان این برنامه ها و توافق هسته ای برقرار نشود، چه این که عدم مشروط بودن شرایط داخلی کشور به وقایع بیرون از آن، همواره یکی از شعارهای جریان انقلاب اسلامی و دولت مردمی بوده است.

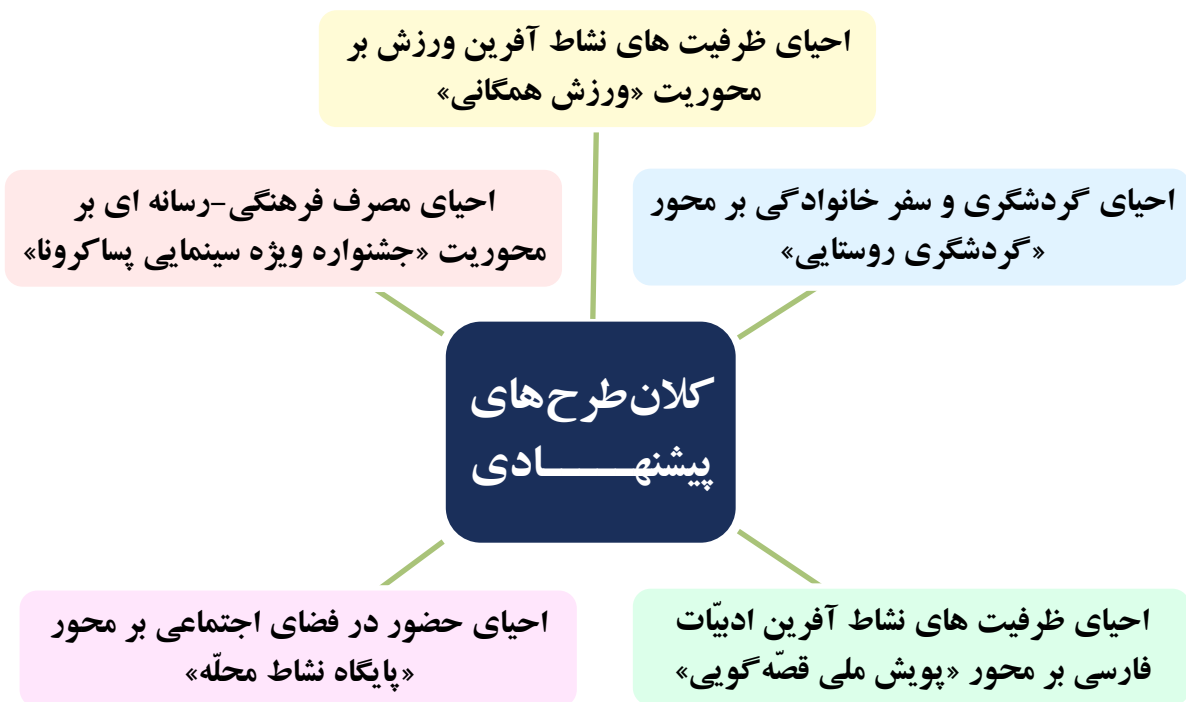
• **عدالت محوری و پرهیز از تمرکزگرایی؛** در پیشنهاد برنامه ها و طرح ها تا حد ممکن تأکید بر اقصی نقاط کشور و نواحی مختلف است، نه این که صرفاً کلانشهرها و تهران به عنوان پایتخت در نظر باشد، بنابراین مخاطب اکثر برنامه ها همه اقشار جامعه با همه تکثرهای جغرافیایی و فرهنگی هستند.

• **در نظر گرفتن اقشار مختلف مخاطبان؛** با توجه به همگانی و ملی بودن طرح، لازم است اقشار مختلف مردم اعم از مردان و زنان، کودکان، جوانان و بزرگسالان، ساکنین کلانشهرها، شهرستان ها و مناطق روستایی، گرایش های مختلف سیاسی و ارزشی و ... در نظر گرفته شوند و مجموعه طرح های پیشنهادی، طیف گسترده ای از افراد را ضمن تکرار در زمینه های مختلف شامل شود.

• **توجه ویژه به پیوست رسانه ای طرح؛** به نظر می رسد بر اساس پژوهش های صورت گرفته توسط نهادهای مختلف نظیر پژوهش موجود در سازمان رصد فرهنگی کشور (۱۴۰۱)، در حال حاضر میزان برساخته نشاط اجتماعی - یعنی تلقی افکار عمومی با توجه به بازنمایی رسانه های جمعی و پژواک فضای مجازی - از میزان واقعی آن بسیار کمتر است، یعنی احساس نشاط از خود مقوله نشاط و شادکامی سطح پایین تری دارد؛ بنابراین لازم است تا به همان میزان که طرح هایی با محوریت افزایش نشاط اجتماعی سامان می یابد، در رسانه های جمعی نیز بازتاب پیدا کند تا احساس نشاط و افزایش آن به امری فراگیر و اجتماعی مبدل شود. در این زمینه می توان پوشش های ملی نظیر پوشش #خبر_خوب را پیشنهاد کرد که در برابر هجمه همه روزه رسانه های معاند و پمپاژ بی وقفه وقایع نگران کننده و برجسته سازی و ضریب دهی به حوادث با بار روانی منفی، سعی در جریان سازی مبتنی بر آسایش و آرامش روانی بر محور اخبار خوب دارد.

کلان طرح‌های پیشنهادی

با توجه به راهبردهای طراحی شده، کلان طرح‌های عملیاتی ذیل پیشنهاد می‌گردد: (نکته قابل توجه این که هر کدام از کلان طرح‌ها، خود یک ابربرنامه بوده و بستری برای وقوع رویدادهای مختلف و طرح‌های پیشنهادی کوچک مقیاس و عینی است.)

۱- کلان طرح حوزه احیای حضور در فضای اجتماعی بر محور «پایگاه نشاط محله» (شهرداری)

بخش عمده‌ای از نشاط اجتماعی، در طی زندگی روزمره و ارتباطات و تعاملات خانوادگی و اجتماعی دوستانه در فضاهای بیرونی شهری نظیر بوستان‌ها، مساجد، پایگاه‌های فرهنگی شکل می‌گیرد؛ بنابراین طبیعی است که در دوران همه‌گیری کرونا و با توجه به لزوم حضور حداقلی در فضاهای بیرونی تحت شعار «در خانه بمانیم»، پویایی و نشاط اجتماعی آسیب جدی ببیند. حال به نظر می‌رسد در دوران پساکرونا می‌توان با فراهم کردن زمینه حضور دوباره اقشار مردم و خانواده‌ها در فضاهای شهری، نشاط اجتماعی را به میزان قابل توجهی ترمیم نمود.

با توجه در پیش بودن دو فصل بهار و تابستان و مساعد شدن شرایط آب و هوایی در اکثر نقاط کشور، می‌توان با محوریت ایجاد «پایگاه نشاط محله» و تعریف فعالیت‌های گوناگون برای آن، زمینه‌ای افزایش نشاط عمومی را به شکلی درون‌زا به ارمغان آورد. توضیح آن که در هر شهر یا شهرستان، یک یا چند بوستان (ترجیحاً بوستان‌هایی که در کنار مساجد قرار گرفته‌اند). به عنوان «پایگاه نشاط» برگزیده شده و محلی برای استقرار امکانات و برگزاری رویدادهای محلی تعبیه می‌شود. از ۱۵ فروردین تا ۳۰ شهریور طی مدت ۵ ماه، این پایگاه‌ها مجموعه از خدمات را به شهروندان ارائه داده و رویدادها و جشنواره‌های مختلف برگزار می‌کنند؛ به عنوان مثال می‌توان به برگزاری مسابقات متنوع برای کودکان، جشنواره‌های ورزشی برای نوجوانان، کلاس‌های آموزشی، هنری و ورزشی در مساجد، سرای محلات و فرهنگ‌سراها برای اقشار مختلف مردم، پایگاه‌های مشاوره خانواده، جشنواره‌های غذاهای محلی، فروش محصولات خانگی، برگزاری کنسرت‌های کوچک مقیاس خیابانی در فضای بوستان با استفاده از هنرمندان متعهد و توانمند شهری، برگزاری جنگ‌های شادی به مناسبت اعیاد، اجرای تئاترها و سرودها با استفاده از ظرفیت نوجوانان و جوانان و گروه‌های هنری، برپایی نمایشگاه‌های مختلف هنری و صنایع فرهنگی و ... اشاره نمود. خصوصاً که در فصل تابستان و با توجه به تعطیل بودن مدارس، ظرفیت ویژه‌ای جهت توجه به اوقات فراغت نوجوانان و استفاده از فرصت‌های بالقوه حضور بیشتر آنان در منزل و محله وجود دارد.

کاهش حضور مردم در اماکن و مراسمات مذهبی و عادی‌انگاری این دوری از دیگر پیامدهای همه‌گیری ویروس کرونا بوده که بر زیست معنوی عموم مردم مؤثر است. بنابراین، در راستای آگاهی‌بخشی در این زمینه، اختصاص ایامی به غبارروبی نمادین از مساجد، هیئات، حسینیه‌ها، امامزاده‌ها، مصلی‌ها و ... به علاوه تأمین بستر مادی و معنوی برای افزایش فعالیت‌های فرهنگی، هنری در این مراکز از جمله تجهیز کتابخانه، نمایش آثار سینمایی منتخب، برگزاری مراسمات شبی با قرآن، یادواره شهدا و ... می‌تواند تا حدود زیادی اثرگذار باشد.

۲- کلان طرح حوزه احیای ظرفیت‌های نشاط آفرین ادبیات فارسی بر محور «پویش ملی قصه‌گویی» (سازمان تبلیغات

اسلامی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت آموزش و پرورش)

اگر نشاط را به شادی‌های حبابی و لحظه‌ای که بیشتر جنبه هیجانی دارند، تقلیل ندهیم، آن‌گاه می‌توان از نوعی نشاط به مثابه سرور عمیق درونی و مستمر صحبت کرد. این سرور پایدار بر مبنای ظرفیت‌های معنوی، هویتی و فرهنگی شکل می‌گیرد. در این راستا ادبیات فارسی به عنوان گنجینه‌ای غنی و هنرمندانه از معارف اخلاقی و اسلامی می‌تواند یکی از مهم‌ترین منابع ناملموس فرهنگی برای حل مسئله نشاط اجتماعی در نظر گرفته شود.

مقام معظم رهبری از شعر و ادب فارسی به عنوان یک ثروت و سرمایه ملی یاد می‌کنند؛ همچنین رئیس محترم جمهور، حجت الاسلام رئیسی در طی پیام به کنگره ملی بزرگداشت حکیم نظامی، به ضرورت اهتمام و توجه به این ظرفیت عظیم اشاره می‌کنند: «امیدوارم با همت و پشتکار همه نهادهای علمی، فرهنگی و پژوهشی و با عزم راسخ دولت مردمی، زمینه‌ها و فرصت‌های تازه‌ای پدید آید تا اندیشه‌های عمیق عرفانی و عواطف ژرف انسانی مشاهیر ادب و عرفان، به زبانی روزآمد و جهانی ارائه گردد و نسل جوان نیز با احساس تعلق بیشتری به این منابع و ذخائر ارزنده بتواند قدرت نوآوری و رویارویی خود را با تحولات جهانی شتاب بیشتری ببخشد...»

بدین ترتیب می‌توان با محوریت راه‌اندازی پویش ملی قصه‌گویی، رویدادهای مختلفی را برای استفاده از ظرفیت‌های فوق‌العاده نشاط آفرین ادبیات فارسی استفاده نمود؛ از جمله این رویدادها می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: جشنواره ملی مادران قصه‌گو؛ تولید و انتشار پادکست‌های قصه‌گویی از زبان مادر بزرگ‌ها با گویش‌ها و زبان‌های مختلف از اقوام گوناگون؛ برگزاری برنامه‌ها و مسابقه‌های مشاعره در سطح مدارس، محلات و ملی؛ احیای سنت قصه‌گویی مادر بزرگ‌ها و مادران با استفاده از ظرفیت‌های رسانه‌ای و هنری؛ برگزاری رویدادهایی تحت عنوان «شب قصه» در محلات و دعوت از مادران برای قصه‌گویی برای گروه کودکان؛ ساخت برنامه‌های تلویزیونی، موشن‌ها و انیمیشن‌ها با محوریت قصه‌های منبعث از ادبیات فارسی برای گروه‌های مختلف کودک و نوجوان؛ و ...

۳- کلان طرح حوزه احیای گردشگری و سفر خانوادگی بر محور «گردشگری روستایی» (وزارت میراث فرهنگی،

گردشگری و صنایع دستی)

یکی از مهم‌ترین عوامل شادی‌آفرین در سطح جامعه، موضوع سفر و گردشگری است؛ چنان‌چه در آیات آسمانی قرآن کریم و فرامین اهل بیت (علیهم السلام) نیز مکرراً به اهمیت سفر اشاره شده است. از طرفی یکی از پیامدهای اجتماعی کرونا که منجر به کاهش پویایی، تحرک و نشاط اجتماعی شده را می‌توان کاهش زمینه‌های سفر و گردشگری دانست که روی دیگر آن کم‌فروغی مراکز گردشگری همچون موزه‌ها و مراکز فرهنگی-تاریخی بوده است. براساس اعلام معاونت گردشگری وزارت میراث فرهنگی، حدود ۷۵ درصد از مردم در دوران کرونا سفر نرفته‌اند. همچنین ضرر مالی شیوع کرونا به صنعت گردشگری چیزی بیش از ۳۵ هزار میلیارد تومان تخمین زده شده است؛ بنابراین ضروری به نظر می‌رسد تا با احیای همه جانبه ظرفیت‌های گردشگری و فراهم آوردن بستر مناسب برای سفرهای خانوادگی، این پدیده را در دوران پساکرونا با پیوستن به فرهنگ متناسب احیا کرد. اعطای تسهیلات برای اقامت خانواده‌ها در سکونت‌گاه‌های مقاصد گردشگری، برگزاری رویدادهای سرگرم‌کننده، استفاده از ظرفیت‌های رسانه‌ای برای تبلیغ گردشگری و نمایش جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی را می‌توان از جمله اقدامات لازم دانست.

یکی از مهم‌ترین انواع گردشگری که فرصت‌های فرهنگی و اقتصادی فراوان داشته و می‌تواند مبنای توسعه درون‌زا و فرهنگ‌بنیاد نیز قرار بگیرد، گردشگری روستایی است. دهه اخیر را می‌توان دوران شکوفایی توسعه گردشگری روستایی دانست؛ توسعه‌ای که با تکثیر ایده تعدادی از فعالان و پیشکسوتان گردشگری در سطح روستاهای کشور و ایجاد فضاهای بوم‌گردی اتفاق افتاد، اما شیوع کرونا مانع اوج گرفتن این حرکت رو به جلو شد. در طرح احیای گردشگری با محوریت گردشگری روستایی، در هر استان و ناحیه فرهنگی، چند روستا که دارای پیشینه تاریخی، جاذبه‌های طبیعی و هویت و آثار فرهنگ بومی هستند برگزیده شده و ضمن ایجاد پایگاه‌های بوم‌گردی و طراحی نظام گردشگری بوم‌مبنا، تعداد زیادی از سفرهای درون‌استانی یا برون‌استانی برای خانواده‌ها با هزینه‌هایی به نسبت پایین طراحی می‌شود.

ایده محوری طرح حاضر که به اختصار گردشگری تجربه‌محور خوانده می‌شود، ایجاد فضایی جهت تجربه زیست روستایی برای شهرنشینان و همچنین گردشگران خارجی است. پژوهشگران حوزه روستا، «کار» و «تولید» را محور زیست روستایی می‌دانند، از این نظر تجربه زیست روستایی را می‌توان مترادف تجربه مشارکت در کار، اشتغال و تولید روستایی دانست؛ بنابراین اولین گام جهت پیاده‌سازی این ایده، احیای مهارت‌ها، آیین‌ها و هویت روستایی است تا علاوه بر ترمیم شبکه اشتغال و تولید و به فراخور آن اقتصاد روستایی، زمینه بهره‌برداری از ابعاد فرهنگی-اقتصادی گردشگری اجتماعی تجربه محور نیز فراهم آورد.

۴- کلان طرح حوزه احیای ظرفیت‌های نشاط آفرین ورزش بر محوریت «ورزش همگانی» (وزارت ورزش و جوانان)

یکی از مهم‌ترین عوارض کرونا، کاهش تحرک و تحلیل قوای جسمی آحاد مردم بود که با تعطیلی باشگاه‌های ورزشی، استادیوم‌ها و... باعث افزایش اضافه وزن و مشکلات جسمی- حرکتی شده است. کاهش تحرک و ورزش همگانی، افول نشاط اجتماعی را به همراه داشته، چرا که پویایی جسمی به پویایی فکری و روانی منجر می‌شود. ظرفیت‌های حوزه ورزش، علی‌الخصوص ورزش همگانی و عمومی برای نشاط آفرینی در آحاد مردم، حائز اهمیت فراوان است. از طرفی در سال آتی شاهد رویدادهای مهمی در ورزش حرفه‌ای نیز هستیم که ظرفیت ویژه‌ای برای ایجاد امواج شادی دارد، مهم‌ترین آن‌ها جام جهانی و حضور ایران در این مسابقات مهم بین‌المللی است، همچنین می‌توان به مسابقات جهانی والیبال و المپیک آسیایی (بازی‌های آسیایی ۲۰۲۲) نیز اشاره کرد.

برای ترمیم و بهبود وضعیت ورزش عمومی و بهره‌گیری از آن در راستای افزایش نشاط اجتماعی می‌بایست در بستر مراکز ورزشی مجدداً به روی مردم باز شده و تسهیلات مادی برای برخورداری همه اقشار از آن در نظر گرفته شود. در این میان چند گروه شایسته توجه ویژه هستند؛ بانوان خانه‌دار که می‌توان به صورت محله محور در مراکز فرهنگی-ورزشی برای آنان برنامه‌های سلامت بدنی سامان داد، کارمندان دولت که باید به شکل روزانه یا هفتگی سانس‌های ورزشی برای آنان تعبیه نمود (استخر، سالن‌های چندمنظوره ورزشی)، کودکان و نوجوانان با محوریت مدارس (تأکید و افزایش کمی و کیفی ساعات مخصوص ورزش) و سالمندان با محوریت بوستان‌های محلی و ورزش صبحگاهی زیر نظر مربی‌هایی که از طرف خود آن‌ها یا نهاد محلی به گروه معرفی شده است.

۵- کلان طرح حوزه احیای مصرف فرهنگی- رسانه‌ای بر محوریت «جشنواره ویژه سینمایی» (وزارت فرهنگ و ارشاد

اسلامی)

رسانه‌های عمومی در دوران مدرن نقش تعیین کننده در جهت دهی به افکار و احساسات عمومی دارند. با نظر به این مهم، پیشنهاد می‌شود طی جشنواره ویژه سینمایی با هدف افزایش نشاط و شادی عمومی، حق پخش ۳۰ عنوان فیلم سینمایی که درون مایه‌ای نشاط‌آور داشته و ضمناً واجد ارزش‌های فرهنگی مثبت و در راستای سبک‌زندگی ایرانی-اسلامی است خریداری شده و طی بازه‌هایی مشخص و در برنامه و زمانی مشخص (هفته‌ای یک یا دو بار) از طریق سیمای ملی پخش شود.

همچنین یکی دیگر از پیامدهای همه‌گیری کرونا، مراجعه و انس افراطی مردم به فضای تفریحی- فراغتی مجازی است که موجب دوری از فضای عینی و واقعی فرهنگ و هنر و در نتیجه باعث افول چرخه کسب‌وکارهایی نظیر سینما، کنسرت، کتاب و... شده است. به منظور عبور از این چالش‌ها توصیه می‌شود مراکز فرهنگی و هنری با ارائه تخفیف و برگزاری رویدادهایی مجدداً پای مردم را به محیط‌های فرهنگی باز کنند.

ردیف	کلان طرح پیشنهادی	دستگاه متولی
۱	احیای حضور در فضای اجتماعی بر محور «پایگاه نشاط محله»	شهرداری‌ها
۲	احیای ظرفیت‌های نشاط آفرین ادبیات فارسی بر محور «پویش ملی قصه‌گویی»	وزارت آموزش و پرورش با همکاری سازمان تبلیغات اسلامی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۳	احیای گردشگری و سفر خانوادگی بر محور «گردشگری روستایی»	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی
۴	احیای ظرفیت‌های نشاط آفرین ورزش بر محوریت «ورزش همگانی»	وزارت ورزش و جوانان با همکاری شهرداری‌ها
۵	احیای مصرف فرهنگی- رسانه‌ای بر محوریت «جشنواره ویژه پخش آثار سینمایی از سیمای ملی»	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری صداوسیما

در پایان اعلام می گردد برای پیگیری مراحل مختلف این طرح و برنامه های پیشنهادی آن، لازم است کارگروهی در وزارت ورزش و جوانان تشکیل شود که مسئولیت اصلی هماهنگی و پیاده سازی و پیگیری های لازم را با همراهی اعضای آن کارگروه دنبال نمایند؛ اعضای این کارگروه عبارتست از نمایندگان دستگاهها و نهادهای مختلف که مستقیم یا غیرمستقیم در پیاده سازی این برنامه ها در نقاط گوناگون کشور سهیم هستند که اهم آن عبارتست از: (بنابر اقتضائات خاص، اعضای این کارگروه چه به عنوان عضو اصلی و چه به عنوان عضو مهمان قابل افزایش است).

- ۱- وزارت ورزش و جوانان
- ۲- سازمان اجتماعی وزارت کشور
- ۳- سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور
- ۴- دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی کشور
- ۵- وزارت آموزش و پرورش
- ۶- سازمان صداوسیما
- ۷- وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
- ۸- سازمان بسیج مستضعفین
- ۹- سازمان تبلیغات اسلامی
- ۱۰- ستاد هماهنگی کانون های فرهنگی هنری مساجد کشور

دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی کشور